

«Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση για τη Διαδρομή Φύσης και Πολιτισμού Αιτωλοακαρνανίας»

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	σελ. 3
1.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	σελ. 4-5
1.2. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	σελ. 5-7
2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	σελ. 8 - 15
2.1. Η ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	σελ. 8
2.2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	σελ. 9-14
2.3. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	σελ. 15
3. Η ΠΡΟΤΑΣΗ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»	σελ. 16-19
4. Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ ΩΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ	σελ. 20-21
5. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΟΧΕ «ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»	σελ. 22- 23
5.1. ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ	σελ. 22
5.2 ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	σελ. 22
5.3 ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ	σελ. 22-23
6. ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»	σελ. 24-40
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	σελ. 41

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το τελευταίο διάστημα η Κίνηση Πολιτών «ΔΙΑΖΩΜΑ», αξιοποιώντας τα αποτελέσματα της απόλυτης συνέργειας μεταξύ των πολιτών, των φορέων, των θεσμών του κράτους, των χορηγών και των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, σχεδιάζει και προτείνει την υλοποίηση νέων ολιστικών προγραμμάτων πολιτιστικού τουρισμού (πολιτιστικές – περιβαλλοντικές διαδρομές και αρχαιολογικά πάρκα), τα οποία έχουν ως στόχο την ένταξη των μνημείων φύσης και πολιτισμού στο κέντρο της ζωής, της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το εργαλείο που χρησιμοποιείται για την υλοποίηση των Πολιτιστικών – Περιβαλλοντικών Διαδρομών είναι η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (Ο.Χ.Ε.).

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (Ο.Χ.Ε.)¹ αποτελούν εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για την εφαρμογή αναπτυξιακών στρατηγικών συγκεκριμένων χωρικών ενοτήτων. Οι περιοχές αυτές είτε παρουσιάζουν συγκεκριμένα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν με συνολικό τρόπο, είτε διακρίνονται από σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεγιστοποιηθούν με βάση ένα ολοκληρωμένο αναπτυξιακό σχέδιο.

Ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας της χωρικής στρατηγικής και του σχεδίου υλοποίησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται με τη συμπληρωματικότητα και τη συνεκτικότητα των προτεινόμενων δράσεων, καθώς και με την αντιπροσωπευτικότητα του συστήματος διακυβέρνησης.

Στους στόχους της χωρικής στρατηγικής κάθε περιοχής περιλαμβάνονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η με κοινωνικούς όρους βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών και η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος με βάση την αειφόρο προσέγγιση της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Η Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση² αντλεί πόρους από περισσότερα τους ενός Ευρωπαϊκά Ταμεία και περισσότερα του ενός Επιχειρησιακά Προγράμματα (Περιφερειακά και Τομεακά), δημιουργώντας έναν ευέλικτο χρηματοδοτικό μηχανισμό που ξεπερνά τους περιορισμούς χρηματοδότησης και τους περιορισμούς που μπορούν να θέτουν οι επιμέρους Θεματικοί Στόχοι και Χρηματοδοτικές Προτεραιότητες του κάθε ταμείου και του κάθε επιμέρους Επιχειρησιακού Προγράμματος.

¹ Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας & Τουρισμού, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ, «Εγκύκλιος σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020».

² Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ»: *Κείμενο για το έργο «Πρόταση για την εκπόνηση επιχειρησιακού σχεδίου για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Διαδρομής Πολιτιστικού Τουρισμού στη Θεσσαλία».*

1.1. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Η πολιτιστική διαδρομή³ είναι ένα εξειδικευμένο και επώνυμο τουριστικό προϊόν, το οποίο διαμορφώνεται με βάση ένα συγκεκριμένο συνεκτικό στοιχείο, συνήθως αρχαιότητες, όπως π.χ. παρεμφερή στοιχεία της ίδιας περιόδου ή διαφόρων περιόδων ή ακόμη και ιστορικές διαδρομές, μύθοι κ.α. Η περιβαλλοντική διαδρομή κατά ανάλογο τρόπο διαμορφώνεται με βάση τα στοιχεία της φύσης και τους περιβάλλοντος.

Ο **σχεδιασμός** της πολιτιστικής διαδρομής γίνεται ώστε: α) να προσελκύσει επισκέπτες και επενδύσεις στην περιοχή, β) να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο, γ) να εξασφαλίσει πόρους για τη συντήρηση των χώρων και δ) τελικά να δημιουργήσει οικονομική ανάπτυξη στην τοπική κοινωνία και να συντελέσει στην αειφόρο ανάπτυξη.

Στόχος του παραπάνω προγράμματος είναι να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για τη βιώσιμη – οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική - ανάπτυξη μιας περιοχής, αλλά και για τη σύνδεση των σπουδαίων μνημείων του πολιτισμού και της φύσης με την τοπική επιχειρηματικότητα και την παραγωγή του πρωτογενούς τομέα της περιοχής, όπως αυτή αποτυπώνεται και στη φιλοσοφία των προγραμμάτων του Ε.Σ.Π.Α. (2014-2020).

Για την επιτυχία ενός τέτοιου προγράμματος είναι απαραίτητη η καλλιέργεια της «αξίας» των συνεργειών. Η πρόταση του Διαζώματος για το σχεδιασμό των προγραμμάτων αυτών έχει μια ορισμένη ηθική και πνευματική αφετηρία: την πεποίθηση πως η πολιτιστική κληρονομιά είναι «κοινό αγαθό», κοινή μας έγνοια και ευθύνη. Η ενίσχυση των δεσμών μέσω συνεργειών μεταξύ των τοπικών, περιφερειακών φορέων, η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, είναι αυτά που διαμορφώνουν μια «βεντάλια συνεργειών», που θωρακίζει τα παραπάνω Προγράμματα και διασφαλίζει τη βιωσιμότητά τους.

Στην Ελλάδα έχει σχεδιασθεί και υλοποιείται με πρωταγωνιστικό ρόλο της Περιφέρειας Ηπείρου και του Υπουργείου Πολιτισμού η πρώτη πολιτιστική διαδρομή, με επίκεντρο τα αρχαία θέατρα της Ηπείρου.⁴ Το καινοτομικό αυτό έργο υλοποιείται ήδη με χρηματοδότηση, ύψους 37 εκ. ευρώ από το Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020 (Πρόγραμμα Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Ηπείρου). Η διαδρομή των θεάτρων της Ηπείρου εκτείνεται σε τέσσερις Περιφερειακές Ενότητες και περιλαμβάνει πέντε σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους: τη Δωδώνη, τη Νικόπολη, την Κασσώπη, την Αμβρακία και τα Γίτανα.

Το παραπάνω πρόγραμμα, καθώς και όλη η τεχνογνωσία που προκύπτει από το σχεδιασμό και την υλοποίησή του, χρησιμεύουν ως πιλότος για τη δημιουργία και άλλων προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα, όπως για παράδειγμα η «Διαδρομή ΟΙΔΠΟΥΣ» στην

³ Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ»: «ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ».

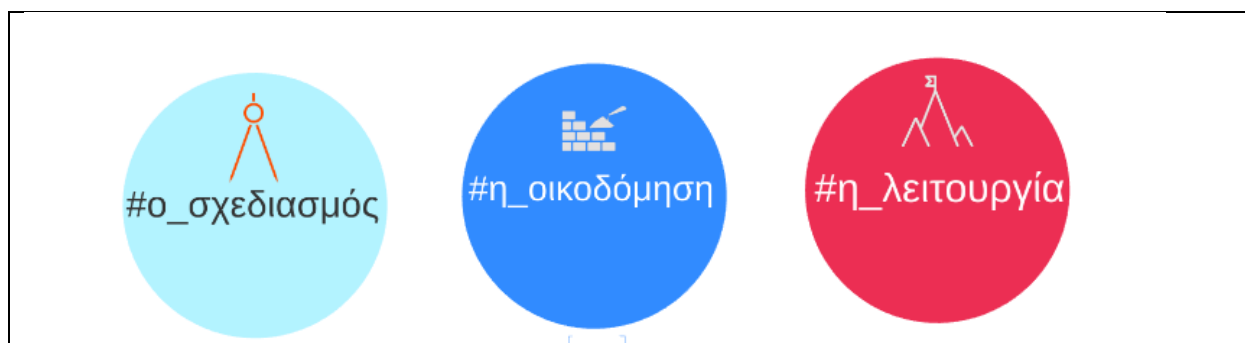
⁴ <https://www.ancienttheatersofepirus.gr/>

Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, η “VIA EGNATIA” στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, η Πολιτιστική Διαδρομή στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, η Πολιτιστική Διαδρομή Σποράδων, το αρχαιολογικό πάρκο Ορχομενού Βοιωτίας, το Περιβαλλοντικό – Αρχαιολογικό Πάρκου Ασκληπιείου Επιδαύρου κ.α.

Για την υποστήριξη των παραπάνω προγραμμάτων από το Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» είναι δυνατή και η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας μεταξύ του Σωματείου και της εκάστοτε Περιφέρειας. Για παράδειγμα έχει ήδη υπογραφεί μνημόνιο μεταξύ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος και του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ» για την υποστήριξη δράσεων του Αναπτυξιακού Προγράμματος Πολιτιστικής διαδρομής Στερεάς Ελλάδας ([δείτε εδώ](#)) και Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (Π.Α.Μ.Θ) και του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ» για το Πρόγραμμα «Πολιτιστική Διαδρομή Εγνατίας Οδού – Via Egnatia» ([δείτε εδώ](#)).

1.2.0 ΚΥΚΛΟΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ο κύκλος ζωής των παραπάνω προγραμμάτων αποτελείται από τρεις μεγάλες φάσεις, **το σχεδιασμό, την οικοδόμηση και τη λειτουργία**, όπως αποτυπώνεται και στο παρακάτω γράφημα:

Εικ. 1: Ο κύκλος ζωής των προγραμμάτων Πολιτιστικού Τουρισμού.

Η πρώτη φάση αφορά το σχεδιασμό των παραπάνω προγραμμάτων, καθώς και την εκπόνηση και έγκριση της στρατηγικής τους, με τα εξής βήματα (Εικ. 2):

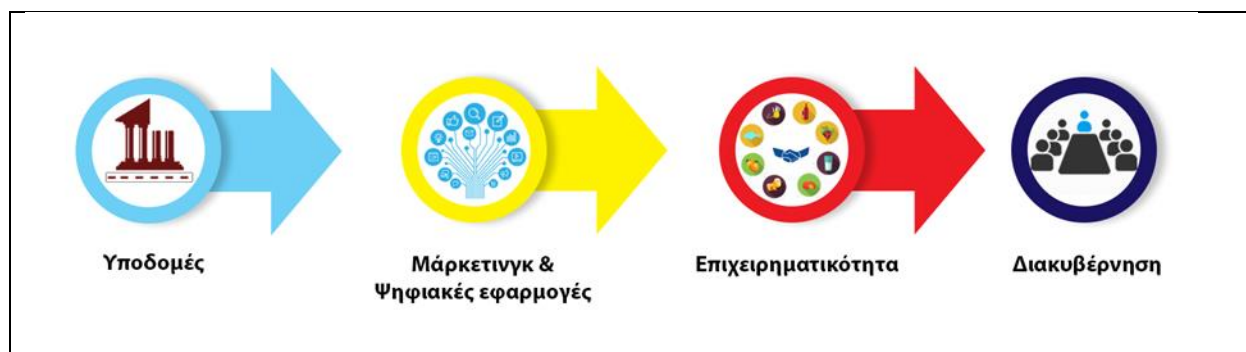
- α) Κατάρτιση του αρχικού κειμένου στρατηγικής.
- β) Δημόσια διαβούλευση.
- γ) Έγκριση της Στρατηγικής από το Περιφερειακό Συμβούλιο.
- δ) Έγκριση από τον Περιφερειάρχη του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Ο.Χ.Ε..

Εικ. 2: Βήματα σχεδιασμού και έγκρισης προγράμματος Ο.Χ.Ε.

Η δεύτερη φάση αφορά την οικοδόμηση κάθε προγράμματος και συμπίπτει με 4 διακριτά βήματα, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα (Εικ. 3):

- α) εξασφάλιση των υποδομών (πρόσβασης, λειτουργικών και αρχαιολογικών),
- β) υλοποίηση του marketing και των ψηφιακών δράσεων του προγράμματος,
- γ) συμμετοχή της επιχειρηματικότητας,
- δ) διακυβέρνηση του προγράμματος.

Εικ. 3: 4 βήματα της οικοδόμησης κάθε προγράμματος.

Η τρίτη φάση αφορά τη σωστή λειτουργία των παραπάνω προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού, απαραίτητη προϋπόθεση της οποίας είναι η εξασφάλιση ενός Φορέα Λειτουργίας και Διαχείρισης (Destination Management Organization - DMO). Ο Φορέας Λειτουργίας θα μεριμνά καθημερινά, ώστε όλη η «αλυσίδα» πόρων και υπηρεσιών των παραπάνω ολιστικών προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού να διατηρεί υψηλή ποιότητα.

Είναι φανερό πως κατά τη λειτουργία ενός τέτοιου ολιστικού προγράμματος πολιτιστικού τουρισμού μιλούμε για δύο διακριτές γραμμές - ζώνες, αφ' ενός τους ίδιους τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μνημεία, αφ' ετέρου το περιβάλλον γύρω από τα μνημεία, τα οποία όμως μέσα από τη διαδρομή συνενώνονται σε ένα ενιαίο προϊόν πολιτιστικού τουρισμού. Αναφερόμαστε, λοιπόν, σε δύο διακριτούς ρόλους, οι οποίοι, όμως, πρέπει να βρίσκονται πάντα σε αγαστή συνεργασία: ο ένας αφορά τη διαχείριση των μνημείων και γίνεται από το Υπουργείο Πολιτισμού, ο άλλος ρόλος αφορά τη διαχείριση της ίδιας της διαδρομής που γίνεται από το Φορέα Λειτουργίας και Διαχείρισης (Destination Management Organization - DMO) της διαδρομής.

Συνεπώς, όπως εύστοχα αναφέρει και η Υπουργός Πολιτισμού, κα Λίνα Μενδώνη⁵: «*Η “Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου” που υλοποιείται με τη βεντάλια συνεργειών του Υπουργείου Πολιτισμού, της Περιφέρειας Ηπείρου και του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ» μπορεί να λειτουργήσει σαν μοντέλο για την υλοποίηση ανάλογων προγραμμάτων σε όλη τη χώρα. Για την αποτελεσματική λειτουργία του πολιτιστικού αυτού μοντέλου ανάπτυξης, την αποκλειστική ευθύνη για τη διαχείριση των μνημείων θα έχει το Υπουργείο Πολιτισμού με τις κατά τόπους αρχαιολογικές υπηρεσίες, ενώ τη διαχείριση της Πολιτιστικής Διαδρομής, ως προϊόντος πολιτιστικού τουρισμού, θα έχουν οι τοπικοί φορείς και η κοινωνία των πολιτών, οι οποίοι και θα αξιοποιήσουν το έργο το οποίο θα έχει παραχθεί εντός των αρχαιολογικών χώρων από το Υπουργείο Πολιτισμού».*

⁵ Συνέντευξη τύπου που παραχώρησε η Υπουργός Πολιτισμού, κ. Λίνα Μενδώνη την Παρασκευή 21 Οκτωβρίου 2019, κατά τη διάρκεια περιοδείας στην Αιτωλοακαρνανία. (Διαθέσιμο εδώ: <http://sinidisi.gr/o-kairos-prattein-na-kalyfthei-to-chameno-edafos-minyma-synergasias-mendoni-farmaki/>).

2. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

2.1. Η ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Ελλάδας. Ιστορική της πρωτεύουσα θεωρείται το Μεσολόγγι και μεγαλύτερη πόλη και οικονομικό κέντρο της το Αγρίνιο. Άλλες σημαντικές πόλεις είναι η Ναύπακτος, το Αιτωλικό, η Αμφιλοχία, η Βόνιτσα, ο Αστακός και το Θέρμο. Η περιοχή είναι συνδεδεμένη από το 2004 με την Πελοπόννησο μέσω της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου, ενώ συνεχίζει να λειτουργεί, στην ίδια περιοχή, η σύνδεση με Πορθμείο (φέρρυ μπωτ). Τα σημαντικότερα λιμάνια του νομού είναι τα λιμάνια του Αστακού, της Ναυπάκτου και της Αμφιλοχίας.

Η Αιτωλοακαρνανία έχει πλούσιο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Διαθέτει πέντε φυσικές και τρεις τεχνητές λίμνες, τρία μεγάλα ποτάμια, δύο λιμνοθάλασσες, ήπιες δαντελωτές ακτές, απάνεμα φυσικά λιμάνια και πλούσιους βιότοπους. Το πλούσιο υδάτινο περιβάλλον της συντέλεσε στην ανάπτυξη εύφορων πεδιάδων. Ωστόσο, μεγάλο τμήμα της κατέχεται από ορεινούς όγκους, καθορίζοντας εν πολλοίς και το χαρακτήρα της οικονομίας της που ανέκαθεν υπήρξε αγροτικός και κτηνοτροφικός.

Τα νοτιοδυτικά παράλια χαρακτηρίζονται απ' την παρουσία λιμνοθαλασσών, με γνωστότερες αυτές του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού. Ο επιμηκέστερος και κύριος ποταμός είναι ο Αχελώος, ο οποίος αποτελεί το φυσικό όριο ανάμεσα στην Αιτωλία και την Ακαρνανία, ενώ άλλοι αξιόλογοι ποταμοί είναι ο Εύηνος κι ο Μόρνος. Στην ενδοχώρα δεσπόζει η Τριχωνίδα, η οποία είναι και η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας (96 km²). Στην Αιτωλοακαρνανία υπάρχουν, επίσης, οι λίμνες: Αμβρακία, Λυσιμαχία, Οξερός και οι τεχνητές λίμνες του Καστρακίου, των Κρεμαστών και Στράτου. Τα βουνά της Αιτωλοακαρνανίας περιλαμβάνουν το Παναιτωλικό (που είναι το ψηλότερο βουνό) στα βορειοανατολικά, τα Ακαρνανικά όρη στα δυτικά, τα Όρη Βάλτου στα Βορειοδυτικά, το όρος Αράκυνθος στα νότια, στα νοτιοανατολικά τα Όρη Ναυπακτίας γνωστά και ως Κράβαρα και τέλος ανάμεσα στα Ναυπάκτια Όρη και το Παναιτωλικό Όρος και χωρίς να διακόπτεται ο ορεινός όγκος βρίσκονται τα Όρη Λιδωρικίου.

2.2. ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΡΧΑΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ⁶

Η καίρια και στρατηγικής σημασίας θέση της Αιτωλοακαρνανίας στον ελλαδικό χώρο, καθώς βρίσκεται πάνω σε σημαντικούς χερσαίους και θαλάσσιους δρόμους επικοινωνίας, υπήρξε η αιτία για την αδιάκοπη κατοίκησή της από τον άνθρωπο ήδη από τα παλαιολιθικά χρόνια. Το ενδιαφέρον του ανθρώπου στράφηκε αρχικά στις παράλιες και παραποτάμιες περιοχές που δέχονταν ποικίλες επιδράσεις και όπου η ανάπτυξη υπήρξε ταχύτερη, ενώ η ορεινή ενδοχώρα, όπως είναι φυσικό, κατοικήθηκε με κάποια καθυστέρηση.

Την περιοχή κατοίκησαν κατά κύριο λόγο τα έθνη των Αιτωλών και Ακαράνων με επίμαχο όριο ανάμεσά τους τον Αχελώο ποταμό. Το βόρειο τμήμα του νομού κατοίκησαν οι Αμφίλοχοι και οι Αγραίοι, με κυριότερες πόλεις τους το Αμφιλοχικό Άργος, τον Πράντα, τις Κρήνες, τις Όλπες και την Ιδομένη και τη νότια στενή παράλια λωρίδα από τον Μόρνο έως τον Εύηνο, αρχικά οι Οζόλες ή Εσπέριοι Λοκροί. Στη ζώνη αυτή οι κυριότερες αρχαίες πόλεις είναι η Ναύπακτος που μάλιστα γνώρισε ιδιαίτερη ακμή εξαιτίας του λιμανιού της, καθώς επίσης το Μολύκρειο, η Μακύνεια και η Χαλκίδα ή Χάλκεια.

Η Παλαιολιθική περίοδος και ειδικότερα η Μέση Παλαιολιθική (100.000 – 40.000 π.Χ.) αντιπροσωπεύεται από διάφορες θέσεις, από τις οποίες κυριότερες είναι το Σπήλαιο Χοιρονήσι (ή Χοιροσπηλιά) στη Νέα Πλαγιά Παλαίρου και από ορισμένες υπαίθριες στα Σαρδίνια, στη λεκάνη του Αग्रινίου, σε αναβαθμίδες του Αχελώου (Στράτος, Υψηλή Παναγιά, Ματσούκι) και στις λίμνες Οζερός, Αμβρακία, Λυσιμαχεία.

Στη Νεολιθική περίοδο (6800-3200 π.Χ.) ανήκουν οι θέσεις γύρω από τον ορεινό όγκο της Βαράσοβας (σπήλαια στο Κρυονέρι και το Γαλατά, λόφος Αγίας Τριάδας, Πάγκαλη), η περιοχή Αγίου Ηλία Αιτωλικού, το σπήλαιο Αγίου Νικολάου στον Αστακό, η Στρατική γη, η Λαγκάδα Λεπενούς και η χερσόνησος της Πλαγιάς.

Η Εποχή του Χαλκού (3200-1100 π.Χ.) αντιπροσωπεύεται με τη σημαντική βυθισμένη εγκατάσταση στο Πλατυγιάλι Αστακού της Πρωτοελλαδικής ΙΙ περιόδου (2600 - 2200 π.Χ.), τον τύμβο στο Λουτράκι Κατούνας της Πρωτοελλαδικής ΙΙΙ (2200 - 2000 π.Χ.), τον σπουδαίο οικισμό στον Θέρμο με διάρκεια χρήσης από τα Μεσοελλαδικά έως τα Ύστερα Μυκηναϊκά χρόνια (τέλη 17ου αι. - αρχές 11ου αι. π.Χ.), έναν ακόμη οικισμό στη Γαβρολίμνη, καθώς επίσης και οικιστικά κατάλοιπα στη Λαγκάδα Λεπενούς.

⁶ «Η Αιτωλοακαρνανία στους αρχαίους χρόνους: συνοπτικό ιστορικό-αρχαιολογικό περίγραμμα», στο επιμ. Λ. Κολώνας, Μ. Σταυροπούλου – Γάτση, Γ. Σταμάτης, *Τα αρχαία θέατρα της Αιτωλοακαρνανίας*, Σεπτέμβρης 2009, ΔΙΑΖΩΜΑ, ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ, ΛΣΤ' Ε.Π.Κ.Α., σελ. 7-11.

Ειδικότερα, η μυκηναϊκή περίοδος είναι εποχή ακμής για την Αιτωλοακαρνανία με πολλές θέσεις κατοίκησης. Στον ήδη γνωστό οικισμό του Θέρμου, με την έντονη μυκηναϊκή επίδραση, προστίθενται ένας νέος οικισμός στο Αγγελόκαστρο, ένας ακόμη στη Λεπενού, ενώ την εικόνα της περιόδου αυτής συμπληρώνει ο εκπληκτικός αριθμός περισσοτέρων από έντεκα θολωτών τάφων του νομού (Κόροντα, Μίλα, Λουτράκι, Κεχρινιά, Άγιος Ηλίας και Σταμνά). Πρόσφατο εύρημα αποτελεί σημαντικότατος τάφος του τέλους της Μυκηναϊκής ή Υπομυκηναϊκής περιόδου (τέλη 11ου αι. π.Χ. περίπου) που βρέθηκε στον Κουβαρά Φοιτιών και περιείχε σπάνια ευρήματα. Μέχρι σήμερα περισσότερες θέσεις έχουν αποκαλυφθεί στην Αιτωλία και λιγότερες στην Ακαρνανία.

Για την Αιτωλία η μυκηναϊκή περίοδος είναι μια λαμπρή εποχή, όπως αυτή παρουσιάζεται στα Ομηρικά Έπη και ειδικότερα στην Ιλιάδα: πέντε πόλεις, Καλυδώνα, Πλευρώνα, Χαλκίδα, Ωλενος και Πυλήνη λαμβάνουν μέρος στον Τρωικό πόλεμο, με 40 πλοία υπό τον βασιλιά Θόα.

Στη μεταμυκηναϊκή εποχή, στους χρόνους της μετάβασης από τα προϊστορικά στα ιστορικά χρόνια, σημείο αναφοράς εξακολουθεί να είναι ο Θέρμος με την εγκατάσταση της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου. Σπουδαία θέση της Πρωτογεωμετρικής περιόδου αναδεικνύεται και η περιοχή της Σταμνάς, όπου πρόσφατα ήλθε στο φως πλούσιο νεκροταφείο της εποχής αυτής. Μικροί πυρήνες οικισμών και νεκροταφείων της Πρωτογεωμετρικής (10ος - 9ος αι. π.Χ.) και Γεωμετρικής (8ος - 7ος αι. π.Χ.) περιόδου ανθούν στη δυτική και κυρίως στη νότια παράλια ακτή, στις παραλίμνιες θέσεις της Τριγωνίδας και σε περιοχές της κοιλάδας του κάτω ρου του Αχελώου. Την εποχή του πρώτου αποικισμού (7ος αι. π.Χ.) ιδρύονται οι κορινθιακές αποικίες Ανακτόριο και Σόλλιο με φανερή πλέον τη διείσδυση και επίδραση της Κορίνθου στην περιοχή.

Τον 5ο αι. π.Χ. πολλές από τις ακαρνανικές πόλεις είναι ήδη διαμορφωμένες σε αστικά κέντρα και διαθέτουν εκτεταμένες επιβλητικές οχυρώσεις, όπως οι Οινιάδες, Αλυζία, Ανακτόριο, Αμφιλοχικό Άργος, Αστακός, Εχίνος, Θύρρειο, Κόροντα, Μητρόπολη, Στράτος, Σαυρία, Πάλαιρος, Φοιτίες, Τορύβεια, Λιμναία που γνωρίζουν ιδιαίτερη άνθηση τον 4ο και 3ο αι. π.Χ. Ο Στράτος είναι η παλαιά έδρα του Ακαρνανικού Κοινού και πρώτη πρωτεύουσα της Ακαρνανίας, όπου υπήρχε το ιερό του Διός. Τη θέση του ως κοινού ιερού των Ακαρνάνων στα ελληνιστικά χρόνια παίρνει το ιερό του Απόλλωνα στο Άκτιο που ήταν ήδη σημαντικό από την αρχαϊκή εποχή.

Στην Αιτωλία τα αρχαϊκά και πρώιμα κλασικά χρόνια το αιτωλικό έθνος είναι οργανωμένο φυλετικά, κατοικεί σε ατείχιστες κώμες, και μόλις τον 4ο αι. διαμορφώνονται αυτόνομα οικιστικά κέντρα που λειτουργούν ως κράτη-πόλεις και έχουν ένα κεντρικό οχυρωμένο πυρήνα. Το Κοινό των Αιτωλών πρωτοεμφανίζεται στις αρχές του 4ου αι. π.Χ. και περί τα τέλη του έχει αποκτήσει ισχυρή δύναμη, η οποία φθάνει στην αποκορύφωσή της τον 3ο αι. π.Χ. Έδρα της Αιτωλικής Συμπολιτείας και παναιτωλικό ιερό είναι ο Θέρμος, ο οποίος, ήδη από τον 8ο αι. π.Χ., είναι σημαντικός χώρος λατρείας. Οι 4ος και 3ος αι. π.Χ. είναι περίοδος άνθησης και για

τις αιτωλικές πόλεις. Στην παράλια ζώνη κυριότερες είναι οι Καλυδώνα, Πλευρώνα, Αλίκυρνα, Αρσινόη, Λυσιμάχεια, Αγρίνιο, και στην ημιορεινή και ορεινή ενδοχώρα οι Θεστιάς, Βουκάτιο, Φίστυο, Φύταιο, Τριχόνειο, Μέταπα, Παμφία, Άκραι. Χαρακτηριστικές είναι και εδώ οι επιβλητικές οχυρώσεις τους και η παρουσία πολλών μικρών αγροτικών ιερών.

Ο 3ος αι. π.Χ. χαρακτηρίζεται από τις συγκρούσεις μεταξύ Ακαρνάνων και Αιτωλών, ενώ από το 2^ο αι. π.Χ. κυρίαρχο ρόλο στα εσωτερικά τους παίζουν και οι Ρωμαίοι. Μετά τη Ναυμαχία του Ακτίου (31 π.Χ.) οι κάτοικοι της Ακαρνανίας και της Αιτωλίας μετοικίζονται στη Νικόπολη, ενώ η παράλια ζώνη υπάγεται στη ρωμαϊκή αποικία των Πατρών. Από τον 2ο αι. μ.Χ. η περιοχή ανθεί πάλι, ενώ στα παλαιοχριστιανικά χρόνια ισχυροποιείται ακόμη περισσότερο, όπως μαρτυρούν οι πολλές βασιλικές αυτής της περιόδου.

Ιδιαίτερη κατηγορία μνημείων αποτελούν τα αρχαία θέατρα της Αιτωλοακαρνανίας. Μέχρι σήμερα γνωρίζουμε με βεβαιότητα έξι αρχαία θέατρα στην Αιτωλοακαρνανία. Ανήκουν στις πόλεις Μακύνεια, Καλυδώνα, Πλευρώνα, Οινιάδες, Στράτο και Αμφιλοχικό Άργος.

Το αρχαίο Θέατρο Οινιαδών χρονολογείται στον 4^ο αιώνα π.Χ (με μεταγενέστερες φάσεις) και είναι το πιο καλά διατηρημένο Θέατρο της Αιτωλοακαρνανίας. Βρίσκεται κοντά στην Αγορά της αρχαίας πόλης. Έχει εκπληκτική θέα στις γύρω πεδινές εκτάσεις, στην παλιά κοίτη του Αχελώου ποταμού και τις παράκτιες περιοχές. Είναι χωρητικότητας 5.000 περίπου θεατών.

Εικ. 4: Αρχαίο θέατρο Οινιαδών

Το αρχαίο Θέατρο Πλευρώνας βρίσκεται σε επαφή με τη δυτική πλευρά της οχύρωσης της Νέας Πλευρώνας. Το προσκήνιο έχει διαταχθεί σε επαφή με το τείχος, ενώ τη λειτουργικότητα της σκηνής συμπληρώνει ένας πύργος που βρίσκεται σε επαφή με αυτή, καθώς και οι εκατέρωθεν

πτέρυγες του τείχους. Πρόκειται για ένα από τα πιο ενδιαφέροντα αρχαία Θέατρα, τόσο λόγω της μοναδικής θέας προς τη Λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου, όσο και της κατασκευαστικής του ιδιαιτερότητας. Το θέατρο πρέπει να κατασκευάστηκε στα τέλη του 3^{ου} π.Χ., αμέσως μετά την ίδρυση της Νέας Πλευρώνας.

Εικ. 5: Αρχαίο θέατρο Πλευρώνας

Το αρχαίο Θέατρο της Μακύνειας βρίσκεται σε ένα μικρό πλάτωμα στην ακρόπολη της αρχαίας Μακύνειας. Από τα εδώλια του θεάτρου μπορεί κανείς να θαυμάσει τη θέα προς τον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο, τη Γέφυρα Ρίου – Αντιρρίου, αλλά και τα βουνά της Αχαΐας, Παναχαϊκό και Ερύμανθο. Πρόκειται για ένα θεατρικό οικοδόμημα του 3ου π.Χ. Το θέατρο ίσως χρησιμοποιήθηκε και ως βουλευτήριο.

Εικ. 6: Αρχαίο θέατρο Μακύνειας

Το αρχαίο Θέατρο της Καλυδώνας βρίσκεται στον λόφο του Λαφρίου, κοντά στο ιερό της Αρτέμιδος και του Απόλλωνος Λαφρίου. Δύο φάσεις αναγνωρίζονται στην κατασκευή των εδωλίων του θεάτρου: οι πρώτες εννέα σειρές ανήκουν στην πρωιμότερη φάση, ενώ οι υπόλοιπες αποτελούν μεταγενέστερη προσθήκη. Η κατασκευή του σκηνικού οικοδομήματος τοποθετείται στην Ελληνιστική περίοδο και φαίνεται ότι είναι σύγχρονη με τη δεύτερη φάση των εδωλίων. Το χαρακτηριστικό του είναι ότι έχει ορθογώνια ορχήστρα και οι 26 σειρές εδωλίων του είναι διατεταγμένες σε σχήμα Π, κάτι που του έδωσε το χαρακτηριστικό όνομα: «Βουλευτήριο Καλυδώνας».

Εικ. 7: Αρχαίο θέατρο Καλυδώνας

Το θέατρο Στράτου είναι το μεγαλύτερο από τα πέντε έως σήμερα αποκαλυφθέντα θέατρα της Αιτωλοακαρνανίας (περίπου 7.000 θεατές). Βρίσκεται εντός των τειχών της αρχαίας πόλης, ανατολικά του διατειγίσματος και πολύ κοντά στην αγορά της και έχει θέα τον ποταμό Αχελώο και την κοιλάδα του. Έχουν αναγνωριστεί τρεις οικοδομικές φάσεις. Η πρώτη χρονολογείται στον 4^ο αιώνα π.Χ., η δεύτερη στον 3^ο και η τελευταία στον 2^ο αιώνα π.Χ.

Εικ. 8: Αρχαίο θέατρο Στράτου

2.3. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

Παρά την ύπαρξη αξιόλογων τουριστικών πόρων (αξιόλογες παραλίες, πολιτιστικά αξιοθέατα, Αμβρακικός-υγρότοπος της συνθήκης Ραμσάρ, ακτή κατάλληλη για θαλάσσιο τουρισμό-yachting κ.λπ.) η Αιτωλοακαρνανία παραμένει περιοχή με περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη.

Πράγματι, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας (2018)⁷, στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας λειτουργούν 78 μονάδες με 1901 δωμάτια και 3619 κλίνες συνολικά. Από τα υφιστάμενα ξενοδοχεία 7 είναι 4*, 36 3*, 24 2* και 11 είναι 1*. Δε λειτουργεί κανένα ξενοδοχείο 5*.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ-ΣΤΑΤ για το 2018⁸ οι διανυκτερεύσεις στα παραπάνω ξενοδοχεία ανήλθαν συνολικά σε 275.828, με την πληρότητα να προσεγγίζει μόνο το 27.5%. Από τις διανυκτερεύσεις αυτές μόνο οι 83.581 αφορούσαν σε αλλοδαπούς.

Από τα παραπάνω προκύπτει πλήρως το γεγονός ότι η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας αποτελεί μια περιοχή μη ανεπτυγμένη τουριστικά, πλην όμως οι υφιστάμενες δυνατότητες ανάπτυξής της (γεωγραφική θέση, προσπέλαση, και κυρίως οι αξιόλογοι τουριστικοί της πόροι) επιβάλλουν την ανάληψη μιας προσπάθειας συνδυασμένης ανάπτυξης του Τουρισμού με τους άλλους παραγωγικούς της κλάδους, όπως αυτή που προτείνεται κατωτέρω.

⁷ https://www.grhotels.gr/wp-content/uploads/2019/07/02_Hotels_2018_Regional.pdf

⁸ <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/STO12/2018>

3. Η ΠΡΟΤΑΣΗ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»

Η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας είναι ένας τόπος με ανεπανάληπτο φυσικό και πολιτιστικό πλούτο, που δυνητικά αποτελεί ένα συγκριτικό πλεονέκτημά της έναντι άλλων στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού. Εν τούτοις, η Αιτωλοακαρνανία παραμένει περιοχή με περιορισμένη τουριστική ανάπτυξη και υποδέχεται ένα ελάχιστο ποσοστό της τουριστικής κίνησης της χώρας.

Προκειμένου να ενισχυθεί η τουριστική ανάπτυξη της Αιτωλοακαρνανίας και να αξιοποιηθεί το πλούσιο πολιτιστικό και φυσικό απόθεμα της περιοχής το Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» προτείνει το σχεδιασμό ενός ολιστικού προγράμματος πολιτιστικού τουρισμού, τη «Διαδρομή Φύσης και Πολιτισμού της Αιτωλοακαρνανίας».⁹

Ο στόχος της πρότασης είναι η ολιστική ανάδειξη, η προβολή και η διαχείριση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της Αιτωλοακαρνανίας ως επώνυμου προϊόντος πολιτιστικού τουρισμού, με συνεκτικό στοιχείο τα αρχαία θέατρα και τους υδάτινους φυσικούς πόρους της. Η Αιτωλοακαρνανία ενδείκνυται για το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος, καθώς διαθέτει ένα σπουδαίο δίκτυο αρχαίων θεάτρων και υδάτινων πόρων.

Πιο συγκεκριμένα στην Αιτωλοακαρνανία υπάρχουν:

- Έξι αρχαία Θέατρα που ανήκουν στις αρχαίες πόλεις Πλευρώνας, Μακύνειας, Οινιάδων, Καλυδώνας, Στράτου και Αμφιλοχικού Άργους, αριθμός ιδιαίτερα μεγάλος για την έκταση του νομού.
- Σημαντικές αρχαιολογικές θέσεις (π.χ. Θέρμο Αιτωλίας) και Μουσεία,
- Πέντε φυσικές και τρεις τεχνητές λίμνες, τρία μεγάλα ποτάμια, δύο λιμνοθάλασσες, ακτές, απάνεμα φυσικά λιμάνια και πλούσιους βιότοπους. Κατά συνέπεια το φυσικό στοιχείο που καθορίζει τη φυσιογνωμία του νομού είναι το υδάτινο στοιχείο (Εικ. 9).

⁹ Φυλλάδιο «Διαδρομή Φύσης και Πολιτισμού στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας», Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ», Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Ακαρνανικών Ορέων.

Εικ. 10: Χάρτης, όπου αποτυπώνονται οι θέσεις με τις προτεινόμενες από το «Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου-Ακαρνανικών Ορέων» περιβαλλοντικές υποδομές.

Οι ανωτέρω πολιτιστικοί και φυσικοί πόροι βρίσκονται σε χωρική εγγύτητα μεταξύ τους, σε κάποιες δε περιπτώσεις, τα αρχαία θέατρα και το υδάτινο στοιχείο αποτελούν οργανικά μέρη ενός ενιαίου τοπίου (Οινιάδες, Πλευρώνα, Μακύνεια, κ.λπ). Κατά συνέπεια είναι δυνατή η μεταξύ τους δικτύωση σε μία ενιαία και απόλυτα συνεκτική διαδρομή τόσο εννοιολογικά, όσο και χωρικά.

Επιπλέον, η Αιτωλοακαρνανία διαθέτει σπουδαίους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, τα οποία έχουν αναδειχθεί και αποκατασταθεί μέσα από προηγούμενες ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις από το Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας (π.χ. Αρχαία Πάλαιρος, Νέα Πλευρώνα, Οινιάδες, κ.λπ.), συμπεριλαμβανομένου του αρχαιολογικού χώρου και του Μουσείου στο Θέρμο. Ως εκ τούτου, η προτεινόμενη διαδρομή θα μπορούσε να αποτελέσει το καλύτερο μέσο διασύνδεσης και προβολής αυτών των πολιτιστικών χώρων, στους οποίους έχουν επενδυθεί σημαντικά ποσά στη διάρκεια των προηγούμενων χρηματοδοτικών περιόδων.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι η Αιτωλοακαρνανία έχει μια πλούσια ιστορική παράδοση και έντονη τοπική ταυτότητα που αποτελεί την πηγή έμπνευσης για τους σύγχρονους ανθρώπους

(επετειακές εκδηλώσεις για τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου, εκδηλώσεις αναβίωσης του Ιερού Λόχου στο Μεσολόγγι, φεστιβάλ: «*Messolonghi By Locals Festival – Εξερεύνησε την τοπική ταυτότητα*»).

Τέλος, στην Αιτωλοακαρνανία με τη μεγάλη ποικιλομορφία των τοπίων, τις παραδοσιακές αγροκτηνοτροφικές πρακτικές, την αλιεία, την ιχθυοκαλλιέργεια και τον τρόπο ζωής των κατοίκων της διαμορφώνεται μια πολιτιστική κληρονομιά ιδιαίτερης αξίας, η οποία καθρεπτίζεται και στην γαστρονομία της και τα τοπικά της προϊόντα (πλούσια αρωματικά κρεατικά, παστά, μεγάλη ποικιλία ψαριών, αυγοτάραχο, αλάτι, πίτες κ.α.)

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω το Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» φιλοδοξεί με το πρόγραμμα αυτό να προσφέρει στον επισκέπτη της Αιτωλοακαρνανίας μια νέα εμπειρία βαθύτερης αίσθησης και κατανόησης του πολιτιστικού και περιβαλλοντικού πλούτου της, αλλά πολύ περισσότερο να αποτελέσει πεδίο εφαρμογής του οράματος του Διαζώματος για τη βιώσιμη σύνδεση των μνημείων με τη ζωή και συγκεκριμένα: α) με τον αγροδιατροφικό τομέα, β) την τοπική επιχειρηματικότητα και γ) τον ψηφιακό κόσμο.

Πλέον οι συνθήκες δείχνουν πολύ πιο ευνοϊκές, για να επιτρέψουν την επιτυχία του παραπάνω εγχειρήματος. Η γεωγραφική απομόνωση της Αιτωλοακαρνανίας έχει αντιμετωπιστεί με την κατασκευή της υποθαλάσσιας ζεύξης Ακτίου-Πρέβεζας, αλλά και της γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου. Επιπλέον, την αύξηση τουριστικών ροών στο νομό διευκολύνει και η αναβάθμιση του αεροδρόμιου στο Άκτιο. Τέλος, οι ίδιοι οι πολίτες της Αιτωλοακαρνανίας δείχνουν να επιθυμούν να υποστηρίξουν με θέρμη την αναπτυξιακή αυτή πρόταση για τον τόπο τους (π.χ. «Δρω»-Κίνηση πολιτών για την Αιτωλοακαρνανία).

4. Η ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ ΩΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ

Προκειμένου να οικοδομηθεί η **διαδρομή** είναι **αναγκαία προϋπόθεση** να αναπτυχθεί ως ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα με χωρική διάσταση, δηλαδή ως **Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση** που θα συνδέει τα αρχαία Θέατρα και τους υδάτινους πόρους με το σύνολο των τοπικών δραστηριοτήτων (πρωτογενή τομέα, γαστρονομία κάθε περιοχής, λαϊκό πολιτισμό, καταλύματα κ.λπ.).

Η **προτεινόμενη Ο.Χ.Ε** ως αυτοτελές πρόγραμμα είναι **συμβατή** με τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις για εστιασμένη χωρική ανάπτυξη. Ανάλογες Ο.Χ.Ε. με τη μορφή πολιτιστικών διαδρομών ενσωματώνονται στη δομή των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των Περιφερειών της Ελλάδας στο τρέχον Ε.Σ.Π.Α. Για παράδειγμα έχουν εξειδικευτεί, εγκριθεί και υλοποιούνται η «*Πολιτιστική Διαδρομή Αρχαίων Θεάτρων*» στο Π.Ε.Π. Ηπείρου, η «*Πολιτιστική Διαδρομή Εγνατίας Οδού*» στο Π.Ε.Π. Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης και η «*Πολιτιστική - Περιβαλλοντική Διαδρομή Στερεάς Ελλάδας*» (αναμένεται η έγκρισή της). Οι ανωτέρω Πολιτιστικές Διαδρομές δε σχεδιάστηκαν ως άθροισμα μεμονωμένων έργων και δράσεων μίας κατηγορίας ή ενός τύπου. Δηλαδή στις Ο.Χ.Ε. που προαναφέρθηκαν συγκεράστηκαν διαφορετικοί τύποι δράσεων – έργων, όπως έργα υποδομών, δράσεις κατάρτισης, ενέργειες ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, δράσεις προβολής – marketing, έργα πληροφορικής - ψηφιακών εφαρμογών, δράσεις ενίσχυσης της αγροτικού τομέα κ.ά. Η επιλογή της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης έγινε προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος.

Ειδικότερα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, η προτεινόμενη ΟΧΕ είναι συμβατή με τις στρατηγικές χωρικών επενδύσεων που έχουν ήδη εγκριθεί από το Ε.Π. «Δυτική Ελλάδα 2014 - 2020» και ειδικότερα:

- Τη στρατηγική Β.Α.Α. του Δήμου Αγρινίου¹⁰,
- Τη στρατηγική για την Ο.Χ.Ε. της περιοχής «Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου – Αιτωλικού»¹¹, με την οποία έχουν πολλά σημεία διεπαφής λόγω των συναφών Προτεραιοτήτων, Ειδικών Στόχων και του Σχεδίου Δράσης¹².

¹⁰ <http://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2019/03/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-BAA-%CE%91%CE%93%CE%A1%CE%99%CE%9D%CE%99%CE%9F.pdf>

¹¹ <http://dytikiellada.gr/wp-content/uploads/2019/03/%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%9F%CE%A7%CE%95-%CE%91%CE%B9%CF%84%CE%BD%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf>

¹² Σύμφωνα με την Στρατηγική της ΟΧΕ «*Το Χωρικό Μοντέλο της Ο.Χ.Ε. ακολουθεί τον στόχο της ανάδειξης της νέας ταυτότητας της περιοχής Μεσολογγίου – Αιτωλικού ως ένας εναλλακτικός οικο-τουριστικός προορισμός με επίκεντρο το φυσικό, ανθρώπινο και πολιτιστικό κεφάλαιο της περιοχής της Λιμνοθάλασσας, μέσα από την δημιουργία ενός ενιαίου χώρου όπου αλλητροφοδοτούνται ροές ανθρώπων και υπηρεσιών – συνδέοντας μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, πολιτιστικές υποδομές, οικοσυστήματα, τοπία και ανθρώπινες δραστηριότητες*».

Στο πλαίσιο αυτό, με δεδομένο ότι στο νέο ΕΣΠΑ 2021 - 2027 η χωρική ανάπτυξη μετατρέπεται σε έναν διακριτό Στόχο Πολιτικής και αποκτά βαρύνουσα σημασία, θα μπορούσε η προτεινόμενη ΟΧΕ - Πολιτιστική Διαδρομή Αιτωλοακαρνανίας να προβλεφθεί και να περιληφθεί από τώρα στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

5. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΟΧΕ «ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»

5.1. ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Η Ανάδειξη της Αιτωλοακαρνανίας σε ποιοτικό και αναγνωρισμένο τουριστικό προορισμό, μέσα από την έξυπνη προβολή και αξιοποίηση των πολιτιστικών - φυσικών πόρων και τη δικτύωση του ανθρώπινου παραγωγικού δυναμικού της.

5.2 ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

ΕΣ 1: Ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (αρχαιολογικοί χώροι και αρχαία Θέατρα, μνημεία της φύσης).

ΕΣ 2: Τόνωση και Ανάπτυξη της Επιχειρηματικότητας με έμφαση στο τρίπτυχο Τουρισμός – Πολιτισμός – Περιβάλλον.

ΕΣ 3: Ενίσχυση της Καινοτομίας ενδεικτικά σε τομείς όπως η αγροδιατροφή, ο εναλλακτικός τουρισμός, οι νέες τεχνολογίες, με στόχο την ανανέωση προϊόντων και υπηρεσιών.

ΕΣ 4: Προώθηση της απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένης της στοχευμένης κατάρτισης, επανακατάρτισης στον τομέα του Πολιτιστικού – Περιβαλλοντικού Τουρισμού.

ΕΣ 5: Επικοινωνία, Δημοσιότητα και Προβολή της Πολιτιστικής – Περιβαλλοντικής Διαδρομής.

5.3 ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ

Προκειμένου να καθιερωθεί και να λειτουργήσει αποτελεσματικά η Ο.Χ.Ε. «*Διαδρομή Φύσης και Πολιτισμού στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας*» απαιτείται η υλοποίηση μιας σειράς δράσεων, οι οποίες μπορούν να ταξινομηθούν σε **πέντε διακριτές ενότητες παρεμβάσεων**:

I. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.

Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται ενδεικτικά: α) Η ενίσχυση και λειτουργική αναβάθμιση των υποδομών του πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος (αρχαιολογικά έργα ανάδειξης αρχαίων θεάτρων, τεχνικά έργα για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στους χώρους, διαμόρφωση / βελτίωση πεζοπορικών διαδρομών, κέντρα ενημέρωσης για το περιβάλλον, κ.λπ.). β) Η Σήμανση της Πολιτιστικής Διαδρομής στις φυσικές θέσεις και στις πύλες εισόδου.

II. Δράσεις Κινητοποίησης των Παραγωγικών Δυνάμεων της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται ενδεικτικά: α) Η συγκρότηση και λειτουργία συστάδας (cluster) επιχειρήσεων συνδεδεμένων με την Πολιτιστική Διαδρομή, με τη μορφή Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας. β) Η ενίσχυση επιχειρήσεων που συνδέονται

άμεσα με τουριστικές δραστηριότητες. γ) Η ενίσχυση δραστηριοτήτων παραγωγής τοπικών προϊόντων (π.χ. χέλια, αυγοτάραχο, φέτα Ναυπακτίας, κλπ.). δ) Η ενίσχυση καινοτόμων δράσεων στους τομείς της αγροδιατροφής και του εναλλακτικού τουρισμού με χρήση των νέων τεχνολογιών.

III. Ενέργειες Επικοινωνίας και Προώθησης της Διαδρομής.

Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται ενδεικτικά: α) Κατάρτιση και εφαρμογή marketing plan και προβολή της Διαδρομής. β) Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών για την προβολή των πολιτιστικών και φυσικών πόρων όσο και για την ίδια την Διαδρομή ως ολοκληρωμένο προϊόν πολιτιστικού τουρισμού - Δημιουργία portal Διαδρομής γ) Στοχευμένο marketing σε εξειδικευμένους Tour Operators, δ) Οργανωμένη αξιοποίηση των πολιτιστικών φορέων της περιοχής και των εκδηλώσεων, που ήδη πραγματοποιούνται, και σύνδεσή τους με τη Διαδρομή. ε) Ενίσχυση υφιστάμενων και δημιουργία νέων πολιτιστικών δραστηριοτήτων και θεσμών (φεστιβάλ, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις στους χώρους των Θεάτρων).

IV. Οργάνωση και εκκίνηση Συστήματος Διακυβέρνησης της Διαδρομής: Στο πλαίσιο αυτό περιλαμβάνονται ενδεικτικά: α) Διοικητικές και λοιπές ενέργειες για τη συγκρότηση ενός οργανωτικού μοντέλου Διακυβέρνησης στη μορφή εταιρικού σχήματος με επιτελικό και συντονιστικό ρόλο β) θεσμοθέτηση και ενεργοποίηση του Φορέα Λειτουργία της Πολιτιστικής Διαδρομής με αρμοδιότητα διαχείρισης της λειτουργίας της Διαδρομής. γ) Τεχνική – διοικητική Υποστήριξη.

6. ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»

Με βάση όσα είδαμε και παραπάνω (Εικ. 1) ο κύκλος ζωής της διαδρομής «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ» δομείται σε τρεις βασικές φάσεις: το σχεδιασμό του προγράμματος, την οικοδόμησή του και τη λειτουργία του.

Α΄ ΚΥΚΛΟΣ: Πιο αναλυτικά ο πρώτος κύκλος αφορά το σχεδιασμό του προγράμματος, καθώς και την εκπόνηση και έγκριση της στρατηγικής του.

Τα βήματα του πρώτου κύκλου είναι τα εξής:

α) Κατάρτιση του αρχικού κειμένου στρατηγικής:

Αρχικά, πρέπει να διευκρινιστεί ότι το παρόν κείμενο αποτελεί ένα πρόπλασμα του masterplan της διαδρομής, το οποίο θα είναι χρήσιμο για την κατάρτιση του αρχικού κειμένου στρατηγικής. Εν συνεχεία, απαιτείται η ανάθεση σε κάποιον ανάδοχο της εκπόνησης του αρχικού κειμένου στρατηγικής (masterplan) της Ο.Χ.Ε. που θα συμπεριλαμβάνει τη διαδρομή «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ». Η ανάθεση μπορεί να γίνει είτε από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, είτε από το ίδιο το «ΔΙΑΖΩΜΑ», εφ' όσον το επιθυμεί η Περιφέρεια. Στο κείμενο αυτό θα πρέπει να περιγραφούν:

- τα γενικά χαρακτηριστικά της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας / Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας,
- μια πρώτη προσέγγιση της στρατηγικής της Ο.Χ.Ε. της Περιφέρειας και των στόχων της,
- η περιγραφή της Διαδρομής «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»,
- μια πρώτη ομαδοποίηση και ιεράρχηση των έργων και δράσεων που θα υλοποιηθούν μέσω της Διαδρομής.

Τι πρέπει να προσέξουμε:

1. Ρόλος του Υπουργείου Πολιτισμού: στη φάση αυτή πολύ σημαντικός κρίνεται ο ρόλος του Υπουργείου Πολιτισμού, το οποίο θα κληθεί σε συνεργασία με την Περιφέρεια και τους αρμόδιους φορείς να επιλέξει τα μνημεία που θα ενταχθούν στη διαδρομή και εν συνεχεία να προσδιορίσει τα έργα που πρέπει να υλοποιηθούν στα μνημεία αυτά μέσω της διαδρομής.
2. Τρόπος ανάθεσης μελετών: οι μελέτες που θα χρειαστεί να εκπονηθούν μπορούν να ανατεθούν α) από τη Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ή από άλλες υπηρεσίες της Περιφέρειας, β) από το Υπουργείο Πολιτισμού και γ) από το «ΔΙΑΖΩΜΑ» (όπου κληθεί).

β) Δημόσια διαβούλευση:

Εν συνεχεία, το κείμενο αυτό θα τεθεί σε δημόσια διαβούλευση, η οποία είναι ουσιώδης και αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της Ο.Χ.Ε. Πρόκειται για διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (επαγγελματίες, τοπικές και περιφερειακές αρχές, επιστημονικές οργανώσεις και Κοινωνία των Πολιτών), προκειμένου η Ο.Χ.Ε. να αποκτήσει εύρος και βάθος στη συνείδηση της τοπικής κοινωνίας. Το αντικείμενο της διαβούλευσης είναι η εξειδίκευση της Αναπτυξιακής Στρατηγικής της Περιφέρειας.

γ) Έγκριση της Στρατηγικής από το Περιφερειακό Συμβούλιο.

Ακολουθεί η έγκριση της προτεινόμενης στρατηγικής από τον αρμόδιο φορέα, δηλαδή από το Περιφερειακό Συμβούλιο της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

δ) Έγκριση από τον Περιφερειάρχη του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Ο.Χ.Ε.

Ο πρώτος κύκλος συμπληρώνεται με την έγκριση από τον Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας του Στρατηγικού Σχεδιασμού της Ο.Χ.Ε. Η τελική απόφαση του Περιφερειάρχη θα προσδιορίζει:

- 1. τη στρατηγική της Ο.Χ.Ε.,**
- 2. τα έργα και τις δράσεις,**
- 3. τους δικαιούχους.**

Τι πρέπει να προσέξουμε:

1. Είναι πολύ σημαντικό να εξασφαλιστούν οι συνέργειες πόρων (Ε.Σ.Π.Α., Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, άλλες Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, Ιδιωτικοί Πόροι) και προγραμμάτων (Ο.Χ.Ε., Β.Α.Α., Τ.Α.Π.-ΤΟ.Κ.), π.χ. Β.Α.Α. του Δήμου Αγρινίου, Ο.Χ.Ε. της περιοχής «Λιμνοθάλασσα Μεσολογίου – Αιτωλικού»,
2. Επιλογή ώριμων έργων (π.χ. το έργο αποκατάστασης των αρχαίων θεάτρων της Αιτωλοακαρνανίας κ.α.),
3. Σωστές επιλογές δικαιούχων.

Β΄ ΚΥΚΛΟΣ: Πιο αναλυτικά ο δεύτερος κύκλος αφορά την οικοδόμηση του προγράμματος της διαδρομής και συμπίπτει με 4 διακριτά βήματα.

A) ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ – ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΣΥΝΕΡΓΕΙΩΝ:

Πρόκειται για τις αρχαιολογικές υποδομές που αφορούν τις εργασίες αποκατάστασης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και τις υποδομές λειτουργικότητας που αφορούν στην προσβασιμότητα και βελτίωση της εμπειρίας της επίσκεψης στους χώρους (οδοί πρόσβασης, λειτουργικοί χώροι στάθμευσης, φύλαξη των χώρων, σημάνσεις, χώροι υποδοχής κοινού, αναψυκτήρια, πωλητήρια κ.λπ.).

Για την υλοποίηση των υποδομών του προγράμματος απαιτείται η εξασφάλιση των απαιτούμενων συνεργειών: α) μεταξύ των Υπουργείου Πολιτισμού και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, οι οποίοι δύνανται να υπογράψουν και Προγραμματική Σύμβαση Πολιτιστικής Ανάπτυξης για την υλοποίηση του προγράμματος. Το Υπουργείο Πολιτισμού και η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας θα πρέπει να αξιοποιήσουν, συλλέξουν και εντάξουν στο πρόγραμμα όλα τα έργα, τις δράσεις και τις υποδομές (αρχαιολογικές, κλασικές, ψηφιακές και υποδομές marketing) που είναι σε εξέλιξη.

β) μεταξύ του Σωματίου «ΔΙΑΖΩΜΑ» και των Εταιρικών Μελών του για την ανάθεση των απαιτούμενων μελετών.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά τα έργα υποδομών που προτείνονται να περιληφθούν στην προτεινόμενη Ο.Χ.Ε. Όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια για τα προτεινόμενα έργα αρχαιολογικών υποδομών που είναι ιδιαίτερα απαιτητικά, οι προβλεπόμενες μελέτες έχουν ήδη εγκριθεί.

I. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.
--

ΠΡΑΞΗ: Αποκατάσταση και Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Οινιαδών

- Ενέργειες ωρίμανσης έργου:

Έχει ολοκληρωθεί Προγραμματική Σύμβαση, με αντικείμενο: «Έρευνα και μελέτη αποκατάστασης αρχαίων θεάτρων Πλευρώνας και Οινιαδών», ύψους 125.000 ευρώ μεταξύ της τέως Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αιτωλοακαρνανίας – νυν Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας) και του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού για τη μελέτη αποκατάστασης των θεάτρων Οινιαδών και Πλευρώνας. Με την παραπάνω χρηματοδότηση εκπονήθηκε η μελέτη αποκατάστασης του θεάτρου Οινιαδών, η οποία με την υπ' αρ. ΑΔΑ: ΨΔΟΩ4653Π4-ΞΣΘ / 2017 εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού.

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:

Προβλέπονται εργασίες στο κοίλο, στην ορχήστρα και στο σκηνικό οικοδόμημα με στόχο τη συντήρηση των λίθων, τη δομική αποκατάσταση και τη βελτίωση της αναγνωσιμότητας του Θεάτρου. Ειδικότερα περιλαμβάνονται: Προκαταρκτικές γενικές εργασίες (διαλογή διάσπαρτων μελών, ανασκαφικοί καθαρισμοί, καθαιρέσεις και αποχρωματώσεις). Εργασίες επιχώσεων - επιστρώσεων και αποστράγγισης. Στερεωτικές εργασίες (ανάταξη λιθοπλίνθων αναλημμάτων, ενισχύσεις αναλημμάτων, συγκολλήσεις, ενέματα, σφραγίσεις), συμπληρώσεις και ανακτήσεις (στυλοβάτης, εδώλια, σκηνικό οικοδόμημα), συντηρήσεις επιφανειών, προμήθεια και τοποθέτηση νέων λίθων. Τοποθέτηση μίας ενημερωτικής πινακίδας.

- Προϋπολογισμός: 694.662,00 €
- Κατάσταση Ωριμότητας: Εγκεκριμένη μελέτη σύμφωνα με την υπ. αριθμ. ΑΔΑ: ΨΔΟΩ4653Π4-ΞΣΘ Υπουργική Απόφαση.
- Μέθοδος Υλοποίησης: Αρχαιολογική Αυτεπιστασία. Σημειώνεται ότι τμήμα του έργου ενδέχεται να ανατεθεί ως προμήθεια υλικού ή/και ως εργολαβία αναστηλωτικού έργου.
- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος
- Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 38 μήνες.

I. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.
--

ΠΡΑΞΗ: Αποκατάσταση Αρχαίου Θεάτρου Πλευρώνας
--

- Ενέργειες ωρίμανσης έργου:

Έχει ολοκληρωθεί Προγραμματική Σύμβαση, με αντικείμενο: «Έρευνα και μελέτη αποκατάστασης αρχαίων θεάτρων Πλευρώνας και Οινιαδών», ύψους 125.000 ευρώ μεταξύ της τέως Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αιτωλοακαρνανίας – νυν Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας) και του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού για τη μελέτη αποκατάστασης των θεάτρων Οινιαδών και Πλευρώνας. Με την παραπάνω χρηματοδότηση εκπονήθηκε η μελέτη αποκατάστασης του θεάτρου Πλευρώνας, η οποία με την υπ' αρ. ΑΔΑ: 7ΖΒ54653Π4-Υ4Ι / 2017 εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού.

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου

Προβλέπονται εργασίες στο κοίλο, στην ορχήστρα και στο σκηνικό οικοδόμημα με στόχο τη δομική και μορφολογική του αποκατάσταση και ανάδειξη. Ειδικότερα περιλαμβάνονται: εργασίες πεδίου (καθαρισμοί και αποχρωματώσεις), στερεώσεις, συμπληρώσεις αναστηλωτικές εργασίες - ανακτήσεις, συντηρήσεις επιφανειών και αρχιτεκτονικών μελών και κατασκευή νέων μελών από χυτό υλικό

- Προϋπολογισμός: 896.100,00 €
- Κατάσταση Ωριμότητας: Εγκεκριμένη μελέτη σύμφωνα με την υπ. αριθμ. ΑΔΑ: 7ΖΒ54653Π4-Υ4Ι / 2017 Υπουργική Απόφαση
- Μέθοδος Υλοποίησης: Αρχαιολογική Αυτεπιστασία

- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος
- Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 42 μήνες

Ι. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.
--

ΠΡΑΞΗ: Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Μακύνειας
--

- Ενέργειες ωρίμανσης έργου:

Ο Δήμος Αντιρρίου διέθεσε χρηματοδότηση, ύψους 70.000,00 ευρώ, μέσω Προγραμματικής Σύμβασης με το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, για την προστασία και ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου της Μακύνειας.

Παράλληλα η Εταιρεία «Γέφυρα Α.Ε.» έχει διαθέσει χορηγία, ύψους 19.200 ευρώ για την ενίσχυση του «κουμπάρά» (ηλεκτρονικό τραπεζικό λογαριασμό) του μνημείου, τον οποίο άνοιξε το «ΔΙΑΖΩΜΑ». Με τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν στον κουμπάρα ανατέθηκε από το «ΔΙΑΖΩΜΑ» η μελέτη αποκατάστασης του μνημείου, καθώς και η γεωτεχνική μελέτη. Οι παραπάνω μελέτες ολοκληρώθηκαν και εγκρίθηκαν από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού, με την υπ' αρ. ΑΔΑ: ΨΒΕΧ4653Π4-0Η6 / 2017.

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου

Προβλέπεται η συντήρηση και στερέωση όλων των ευπαθών δομικών στοιχείων του θεάτρου, η συντήρηση λίθου με παράλληλες συγκολλήσεις λίθων, η διόρθωση της θέσης εδωλίων με ταυτόχρονες μικρομετακινήσεις μελών, εργασίες για τη διατήρηση και συντήρηση των κατακερματισμένων εδωλίων, η επανατοποθέτηση εδωλίων στις αρχικές τους θέσεις, αλλά και η συμπλήρωση του κοίλου με νέα εδώλια, η ενίσχυση της θεμελίωσης των ακραίων εδωλίων, η κατάχωση των χώρων του σκηνικού οικοδομήματος, η αντικατάσταση του χωμάτινου δαπέδου που παρεμβάλλεται μεταξύ των σειρών των εδωλίων, με δάπεδο από κονίαμα με χωμάτινη υφή, η διευθέτηση των ομβρίων κ.α.

- Προϋπολογισμός: 250.437,00€
- Κατάσταση Ωριμότητας: Εγκεκριμένη μελέτη σύμφωνα με την υπ. αριθμ. ΑΔΑ: ΨΒΕΧ4653Π4-0Η6 Υπουργική Απόφαση.
- Μέθοδος Υλοποίησης: Αρχαιολογική Αυτεπιστασία
- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος
- Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 30 μήνες

I. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.

ΠΡΑΞΗ: Εργασίες στερέωσης και βελτίωσης αναγνωσιμότητας Αρχαίου Θεάτρου Καλυδónας

- Ενέργειες ωρίμανσης έργου:

Οι ανασκαφικές εργασίες στο αρχαίο θέατρο της Καλυδόνας, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν για τα έτη 2011 - 2013 από το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Δανίας, με το ποσό των 200.000,00 € έχουν σχεδόν ολοκληρωθεί. Το «ΔΙΑΖΩΜΑ» με τη σειρά του διέθεσε τα χρήματα που συγκεντρώθηκαν στον κουμπάρά (ηλεκτρονικό τραπεζικό λογαριασμό) του μνημείου για την ανάθεση της μελέτης αποκατάστασης του θεάτρου. Η μελέτη εκπονήθηκε και με την υπ' αρ. ΑΔΑ: ΨΜ0Θ4653Π4-Θ7Π / 2019 εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού.

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου

Προβλέπονται επανατοποθετήσεις αρχιτεκτονικών μελών στην αρχική τους θέση, συμπληρώσεις, συγκολλήσεις και στερεώσεις μελών, διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου του αρχαίου θεάτρου, κατασκευή των απαραίτητων διαδρομών, σημάτων, πινακίδων και στάσεων που απαιτούνται για τη βελτίωση της επισκεψιμότητάς του. Θα γίνουν επιπλέον, οι απαραίτητες διαμορφώσεις πρανών, τα αποστραγγιστικά έργα για την απομάκρυνση των ομβρίων, φυτοτεχνικές εργασίες και περίφραξη.

- Ενδεικτικός Προϋπολογισμός: 704.061,60 €
- Κατάσταση Ωριμότητας: Εγκεκριμένη μελέτη σύμφωνα με την υπ. αριθμ. ΑΔΑ: ΨΜ0Θ4653Π4-Θ7Π / 2019 Υπουργική Απόφαση.
- Μέθοδος Υλοποίησης: Αρχαιολογική Αυτεπιστασία
- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος
- Εκτιμώμενο Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 36 μήνες.

I. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.

ΠΡΑΞΗ: Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Στράτου

- Ενέργειες ωρίμανσης έργου:

Για το αρχαίο θέατρο Στράτου είχε υπογραφεί προγραμματική σύμβαση, ύψους 80.000,00 ευρώ, μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και του Δήμου Αγρινίου για το έργο: «Έρευνα και μελέτη αποκατάστασης – αναστήλωσης αρχαίου θεάτρου Στράτου». Τη χρηματοδότηση διέθεσε ο Δήμος Αγρινίου, με στόχο την έρευνα και τη μελέτη αποκατάστασης – αναστήλωσης του αρχαίου θεάτρου Στράτου. Η μελέτη πρόσφατα (06-11-19) εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του Υπουργείου Πολιτισμού.

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:

Η μελέτη προβλέπει:

- να βελτιωθεί κατά το δυνατό η εικόνα του μνημείου ως θεάτρου.
- να συντηρηθεί το κατά χώρα διατηρούμενο υλικό (in-situ),
- να γίνουν μικρής κλίμακας συμπληρώσεις ή αντικαταστάσεις πολύ φθαρμένων λίθων στο κτίριο της σκηνής,
- να αποκατασταθούν οι κάτω βαθμίδες του κοίλου και οι προεδρίες,
- να γίνουν συμπληρώσεις με νέο ή τεχνητό λίθο στις βαθμίδες των καθισμάτων μεταξύ των σωζόμενων λίθων των βαθμίδων, οι οποίες θα διατηρηθούν in-situ με στόχο να προφυλαχθεί το υλικό,
- να αποκατασταθεί με χώμα το τμήμα του κοίλου, όπου έχουν αποξηλωθεί οι βαθμίδες των καθισμάτων, ώστε να γίνει κατανοητός ο όγκος και η μορφή του θεάτρου μέσα στον αρχαιολογικό χώρο.

- Προσεγγιστικός Προϋπολογισμός: 1.800.000,00€
- Κατάσταση Ωριμότητας: Εγκεκριμένη μελέτη, η απόφαση έγκρισης δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.
- Μέθοδος Υλοποίησης: Αρχαιολογική Αυτεπιστασία.
- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος
- Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 36 μήνες κατά προσέγγιση.

Ι. Έργα Υποδομών για την Ανάδειξη των Θέσεων της Διαδρομής.
--

ΠΡΑΞΗ: Λοιπές Τεχνικές Υποδομές και Ενιαία Σήμανση Διαδρομής – Ενημερωτικές πινακίδες θέσεων Πολιτιστικής Διαδρομής
--

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:
Προβλέπονται έργα μικρής κλίμακας, όπου κριθεί απαραίτητο, για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στις θέσεις της πολιτιστικής – περιβαλλοντικής διαδρομής και την αναβάθμιση της λειτουργικότητάς τους, καθώς και η προμήθεια και τοποθέτηση των πινακίδων της Πολιτιστικής Διαδρομής σε κατάλληλες θέσεις
- Προσεγγιστικός Προϋπολογισμός: 40.000 € (Σήμανση) – Για το τεχνικό έργο θα προσδιοριστεί μετά από μελέτη σκοπιμότητας.
- Κατάσταση Ωριμότητας: Προβλέπεται εκπόνηση μελέτης που θα προσδιορίσει την οπτική ταυτότητα – το σήμα της Διαδρομής, καθώς και τις προδιαγραφές για την προμήθεια και τοποθέτηση των πινακίδων.
- Μέθοδος Υλοποίησης: Αυτεπιστασία
- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Τεχνική Υπηρεσία της Περιφέρειας
- Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 36 μήνες κατά προσέγγιση.

Στην ενότητα αυτή των έργων σημειώνεται ότι ειδικά για τα έργα των περιβαλλοντικών υποδομών, θα πρέπει να γίνει συνεννόηση με τον Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογίου-Ακαρνανικών Ορέων».

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ακόλουθα:

A) Καταδυτικό πάρκο των υποθαλάσσιων πυλώνων στην γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου που συνδέεται με το αρχαίο θέατρο της Μακύνειας.

B) Βελτίωση βατότητας δρόμων προς την Ανατολική Κλείσοβα, κατασκευή ορνιθοπαρατηρητηρίου (birdwatching), οικοτουριστικού περιπτέρου Κλείσοβας που συνδέονται με το αρχαίο θέατρο Καλυδώνας.

Γ) Κέντρο περιβαλλοντικής ερμηνείας στην περιοχή Ντολμάς Αιτωλικού και αφετηρία πλοών στα Ιβάρια της λιμνοθάλασσας, καθώς και ανακατασκευή Καζάρμας, Κλεισούρας ως εκθετηρίου φύσης και πολιτισμού που συνδέονται με το αρχαίο θέατρο Πλευρώνας.

Δ) Μουσείο Φραγμάτων για τον ποταμό Αχελώο στον λόφο Τρίκαρδος και παρατηρητήρια πουλιών σε Θολή και Παλαιοπόταμο που συνδέονται με το αρχαίο θέατρο Οινιάδων.

Ε) Υποδομές εξυπηρέτησης και παρατήρησης Αγρίων Αλόγων Πεταλά, καθώς και Μουσείο Βελανιδιάς στη Σκουρτού Ξηρομέρου που συνδέονται με το αρχαίο θέατρο Στράτου.

B) ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ MARKETING ΚΑΙ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ:

Πρόκειται για ενέργειες προώθησης (μάρκετινγκ) και ψηφιακών εφαρμογών που απαιτούνται για την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής στρατηγικής ενεργητικού μάρκετινγκ για την προβολή και προώθηση του τουριστικού προϊόντος, δηλαδή της διαδρομής «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ».

Το Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» είναι πρόθυμο να αναθέσει τη μελέτη του marketing της διαδρομής, όπως έχει κάνει αντίστοιχα στη «Διαδρομή ΟΙΔΙΠΟΥΣ» στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Για την ενημέρωσή σας, σας κοινοποιούμε την παραπάνω μελέτη ([για να κατεβάσετε τη μελέτη πατήστε εδώ](#)).

Τι πρέπει να προσέξουμε:

α) είναι πολύ σημαντικό να επιτευχθεί η συμπόρευση της κεντρικής στρατηγικής Marketing της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και του marketing της Διαδρομής,

β) να αξιοποιηθούν όλες οι σπουδαίες ψηφιακές εφαρμογές που έχουν ήδη υλοποιηθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού και από τις αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά τα έργα που αφορούν σε ήπιου χαρακτήρα («soft») δράσεις της Ο.Χ.Ε., τα οποία δεν απαιτούν μεγάλους χρόνους ωρίμανσης και έχουν χαμηλότερο κόστος από τα έργα υποδομών. Αξίζει να τονιστεί ότι η υλοποίησή τους είναι ο συνεκτικός

κρίκος που προσδίδει την ταυτότητα στο όλο εγχείρημα με στόχο την ολιστική ποιότητα του τελικού προϊόντος.

Π. Ενέργειες Επικοινωνίας και Προώθησης της Διαδρομής

ΠΡΑΞΗ Π.1: Δράσεις δημοσιότητας / marketing της Πολιτιστικής – Περιβαλλοντικής Διαδρομής

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:

Περιλαμβάνονται όλες οι προβλεπόμενες δράσεις δημοσιότητας και προβολής της διαδρομής σύμφωνα με το marketing plan που θα εκπονηθεί. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- i. Οργάνωση συνέντευξης τύπου για τουριστικούς και πολιτιστικούς συντάκτες,
 - ii. Οργάνωση εναρκτήριου γεγονότος (launch event) της Διαδρομής.
 - iii. Ταξίδια εξοικείωσης τουριστικών συντακτών, στελεχών εξειδικευμένων tour operators και bloggers.
 - iv. Στοχευμένο marketing του εγχειρήματος σε εξειδικευμένους tour operators, σε συνεργασία με Γραφεία Εξωτερικού ΕΟΤ.
 - v. Σχεδιασμός και Προμήθεια αναμνηστικών/συλλεκτικών δώρων σχετικών με τη Διαδρομή.
 - vi. Σχεδιασμός και εκτύπωση εντύπων (φυλλάδια, αφίσες).
 - vii. Αξιοποίηση κοινωνικών δικτύων, κατάρτιση και εφαρμογή προγράμματος μέσων (media plan) με έμφαση στο Διαδίκτυο.
 - viii. Προβολή της Διαδρομής καθ' όλη την προγραμματική περίοδο.
 - ix. Οργανωμένη αξιοποίηση των πολιτιστικών φορέων της περιοχής και των εκδηλώσεων, που ήδη πραγματοποιούνται, και σύνδεσή τους με τη Διαδρομή
- Προσεγγιστικός Προϋπολογισμός: 200.000€
 - Κατάσταση Ωριμότητας: Θα απαιτηθεί μελέτη για το marketing plan, την οπτική ταυτότητα – σήμα και το δημιουργικό σχεδιασμό της Πολιτιστικής Διαδρομής εκτιμώμενου ύψους 25.000 €
 - Μέθοδος Υλοποίησης: Με Ίδια Μέσα. Τμήματα της Πράξης θα υλοποιηθούν με ανάθεση σε τρίτους.
 - Προτεινόμενος Δικαιούχος: Φορέα Λειτουργίας της Διαδρομής
 - Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 40 μήνες

Π. Ενέργειες Επικοινωνίας και Προώθησης της Διαδρομής

ΠΡΑΞΗ Π.2: Δημιουργία PORTAL διαδρομής και Ανάπτυξη Ψηφιακών Εφαρμογών

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:

Δημιουργία ψηφιακής υποδομής για την προώθηση, οργάνωση και υποστήριξη μιας βιωματικής εξερεύνησης της Πολιτιστικής – Περιβαλλοντικής Διαδρομής. Περιλαμβάνονται τα εξής:

- i. Ανάπτυξη portal της Διαδρομής και ανάπτυξη περιεχομένου.

- ii. Ψηφιακές ξεναγήσεις επιτόπιες ή/και διαδικτυακές, τόσο για επιλεγμένες θέσεις, όσο και για το σύνολο της Διαδρομής.
- iii. Ψηφιακή Πλατφόρμα Αποθετηρίου που θα φιλοξενεί και θα διαθέτει στους χρήστες και σε άλλες διαδικτυακές εφαρμογές τεκμηριωμένο πολυμεσικό περιεχόμενο για τα σημεία ενδιαφέροντος της Διαδρομής.
 - Προσεγγιστικός Προϋπολογισμός: 200.000€
 - Κατάσταση Ωριμότητας: Προβλέπεται μικρής κλίμακας μελέτη (σε συνάρτηση με τη μελέτη για το marketing plan, την οπτική ταυτότητα – σήμα και το δημιουργικό σχεδιασμό της Πολιτιστικής Διαδρομής βλ. ανωτέρω) για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του περιεχόμενου.
 - Μέθοδος Υλοποίησης: Περιλαμβάνονται επιμέρους υποέργα: α) Ανάπτυξη συστημάτων και εφαρμογών (ανάθεση σε τρίτο), β) Συλλογή και επεξεργασία τεκμηριωτικού υλικού (αυτεπιστασία), γ) Προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού (ανάθεση σε τρίτο)
 - Προτεινόμενος Δικαιούχος: Φορέας Λειτουργίας της Διαδρομής, Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας, Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Ακαρνανικών Ορέων.
 - Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 40 μήνες.

Γ) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η συμμετοχή της επιχειρηματικότητας εξασφαλίζεται μέσα από τη δημιουργία μιας «συστάδας (cluster) επιχειρήσεων» στη βάση ενός κοινά αποδεκτού Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας για την υποστήριξη και προώθηση της Διαδρομής.

Το Τοπικό Σύμφωνο Υποστήριξης & Ανάπτυξης μιας Διαδρομής είναι μια εθελοντική, συλλογική, πρωτοβουλία – δικτύωση επαγγελματιών, επιχειρηματιών, φορέων και οργανισμών του ιδιωτικού, κοινωφελούς και δημόσιου τομέα, η δραστηριότητα των οποίων βρίσκεται σε γεωγραφική, ή/και λειτουργική συνάφεια με την κάθε Πολιτιστική Διαδρομή. Στόχος της πρωτοβουλίας είναι η υποστήριξη και ανάπτυξη της Διαδρομής, με βάση την ποιότητα των παρεχόμενων στο ευρύτερο πλαίσιο της προϊόντων και υπηρεσιών και η σύνδεσή της με την τοπική οικονομία, ώστε να καταστεί ένας υψηλού επιπέδου αναγνωρίσιμος τουριστικός προορισμός. Το Σύμφωνο λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος μεταξύ των παραγωγικών τομέων της οικονομίας μιας Περιφέρειας και ως όχημα ανάπτυξης του πολιτιστικού και ευρύτερου τουρισμού στην περιοχή.

Το «ΔΙΑΖΩΜΑ» έχει ήδη αναθέσει για τη διαδρομή των θεάτρων της Ηπείρου, της Στερεάς Ελλάδας και της VIA EGNATIA τις μελέτες για τη συμμετοχή της επιχειρηματικότητας, τις οποίες μπορείτε να δείτε:

- α) μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής οικονομίας της Ηπείρου στην Πολιτιστική Διαδρομή των Αρχαίων Θεάτρων της Ηπείρου.
- β) μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής οικονομίας της Στερεάς Ελλάδας στη Διαδρομή Φύσης και Πολιτισμού Στερεάς Ελλάδας.
- γ) μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής οικονομίας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης στην πολιτιστική διαδρομή της Εγνατίας Οδού.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά τα σχετικά με τη συμμετοχή της επιχειρηματικότητας έργα - δράσεις της Ο.Χ.Ε.

ΙΙΙ. Δράσεις Κινητοποίησης των Παραγωγικών Δυνάμεων του Νομού
ΠΡΑΞΗ ΙΙΙ.1: Διαμόρφωση και Εφαρμογή Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:

Περιλαμβάνει όλες τις οργανωτικές και λοιπές διοικητικές ενέργειες για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας στην Πολιτιστική Διαδρομή. Ενημέρωση και κινητοποίηση των δυνητικών επιχειρήσεων για την ένταξή τους με την απονομή του «Σήματος» και εκκίνηση λειτουργίας του «cluster».

- Προσεγγιστικός Προϋπολογισμός: 180.000€
- Κατάσταση Ωριμότητας: Προβλέπεται μικρής κλίμακας αναγνωριστική μελέτη καταγραφής ή επικαιροποίηση ήδη υπάρχουσας για τις επιχειρήσεις και πλάνο υλοποίησης του «cluster».
- Μέθοδος Υλοποίησης: Με ίδια Μέσα
- Προτεινόμενος Δικαιούχος: Φορέα λειτουργίας της Διαδρομής
- Χρονοδιάγραμμα Υλοποίησης: 30 μήνες

Δ) ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Αφορά τη διαχείριση του όλου εγχειρήματος και την επιλογή ενός Φορέα Λειτουργίας και Διαχείρισης (Destination Management Organization - DMO), ο οποίος θα μεριμνά καθημερινά, ώστε όλη η «αλυσίδα» πόρων και υπηρεσιών των παραπάνω ολιστικών προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού να διατηρεί υψηλή ποιότητα». Καταλληλότερος Φορέας Λειτουργίας και Διαχείρισης του προγράμματος της Διαδρομής «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ» θα είναι μια Ανώνυμη Εταιρεία της Περιφέρειας. Για παράδειγμα στην Πολιτιστική Διαδρομή των Αρχαίων Θεάτρων της Ηπείρου ο DMO είναι η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΗΠΕΙΡΟΥ Α.Ε.

Τι πρέπει να προσέξουμε: να προβλέπεται στο καταστατικό της ότι η Ανώνυμη Εταιρεία να είναι δικαιούχος υλοποίησης έργων Ε.Σ.Π.Α.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά τα σχετικά με τη διακυβέρνηση του προγράμματος έργα - δράσεις της Ο.Χ.Ε.

IV. Οργάνωση και εκκίνηση Συστήματος Διακυβέρνησης της Διαδρομής

ΠΡΑΞΗ IV.1: Διοικητική και Τεχνική Υποστήριξη του Συστήματος Διακυβέρνησης της Διαδρομής

- Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου:

A) Διοικητικές και λοιπές ενέργειες για τη συγκρότηση μοντέλου Διακυβέρνησης στη μορφή εταιρικού σχήματος με επιτελικό και συντονιστικό ρόλο,

B) θεσμοθέτηση και ενεργοποίηση του Φορέα Λειτουργίας της Πολιτιστικής Διαδρομής με αρμοδιότητα διαχείρισης της λειτουργίας της Διαδρομής.

Γ) Τεχνική – διοικητική Υποστήριξη.

Δεν προβλέπεται δαπάνη για την Οργάνωση του Συστήματος Διακυβέρνησης. Σημειώνεται ότι, η τεχνική υποστήριξη, αν απαιτηθεί, θα προβλεφθεί από την Τεχνική Βοήθεια σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος.

Ακολουθεί ένας συγκεντρωτικός πίνακας με τα προτεινόμενα έργα της Ο.Χ.Ε. της Διαδρομής «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ».

**ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΡΓΩΝ Ο.Χ.Ε.
«ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»**

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ Σ ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ (ΜΗΝΕΣ)
I.1	Αποκατάσταση Αρχαίου Θεάτρου Ονιαδών	694.662,00 €	Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος	38
I.2	Αποκατάσταση Αρχαίου Θεάτρου Πλευρώνας	896.100,00	Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος	42
I.3	Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Μακύνειας	250.437,00	Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος	30
I.4	Εργασίες στερέωσης και βελτίωσης αναγνωσιμότητας Αρχαίου Θεάτρου Καλυδώνας	704.061,60	Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος	36
I.5	Ανάδειξη Αρχαίου Θεάτρου Στράτου	1.800.000,00	Εφορεία Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος	36
I.6	Λοιπές Τεχνικές Υποδομές - Σήμανση διαδρομής - ενημερωτικές πινακίδες	80.000,00	Τεχνική Υπηρεσία Περιφέρειας	30
II.1	Δράσεις δημοσιότητας / marketing της Πολιτιστικής – Περιβαλλοντικής Διαδρομής	200.000,00	Φορέας Λειτουργίας Διαδρομής	40

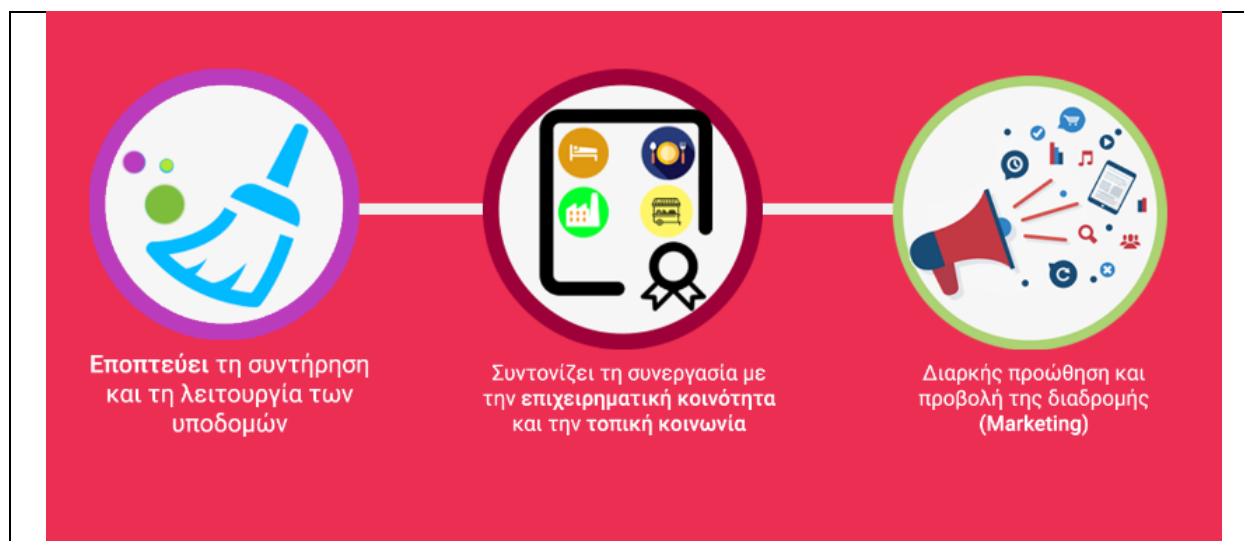
II.2	Δημιουργία PORTAL διαδρομής και Ανάπτυξη Ψηφιακών Εφαρμογών	200.000,00	Φορέας Λειτουργίας Διαδρομής	40
III.1	Συγκρότηση Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας	180.000,00	Φορέας Λειτουργίας Διαδρομής	30
IV.1	Διοικητική και Τεχνική Υποστήριξη του Συστήματος Διακυβέρνησης της Διαδρομής			

Γ΄ ΚΥΚΛΟΣ: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ο τρίτος κύκλος αφορά τη σωστή λειτουργία των παραπάνω προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού, απαραίτητη προϋπόθεση της οποίας είναι η εξασφάλιση ενός Φορέα Λειτουργίας και Διαχείρισης (Destination Management Organization - DMO).

Ο φορέας λειτουργίας έχει τα παρακάτω καθήκοντα, όπως αποτυπώνονται και στο γράφημα της εικόνας (Εικ. 11):

- την εποπτεία για την καλή λειτουργία και συντήρηση των υποδομών,
- το συντονισμό της συνεργασίας με την επιχειρηματική κοινότητα και την τοπική κοινωνία,
- τη φροντίδα για το συνεχές μάρκετινγκ της διαδρομής.

Εικ. 11: ο ρόλος του φορέα λειτουργίας.

Το τελευταίο διάστημα το «ΔΙΑΖΩΜΑ» αναλαμβάνει να υποστηρίξει τους φορείς λειτουργίας των παραπάνω προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού, καθώς και να συνδράμει ώστε να εξασφαλιστεί η άρτια λειτουργία και βιωσιμότητα των παραπάνω προϊόντων.

Ειδικότερα, το Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» συστήνει ειδική δομή, η οποία αναλαμβάνει τα εξής:

1. Υποστήριξη των DMO να οργανώσουν με τον βέλτιστο τρόπο την παρακολούθηση του κάθε κρίκου της αλυσίδας ποιότητας των προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού:
 - κατάρτιση ειδικής πλατφόρμας παρακολούθησης των απαιτούμενων ενεργειών,

- ηλεκτρονικό σύστημα συγκέντρωσης και παρακολούθησης στοιχείων και πληροφοριών,
 - δημιουργία ψηφιακού αποθετηρίου για την αποθήκευση όλων των δεδομένων, όπως κειμένων, φωτογραφιών μνημείων κ.α.,
 - βελτίωση των υπαρχουσών ιστοσελίδων των παραπάνω προϊόντων.
2. Συνεχή παραγωγή κειμένων και ενημερωτικού υλικού για τους σκοπούς της προώθησης των παραπάνω προϊόντων πολιτιστικού τουρισμού, καθώς και των μνημείων που αυτά περιλαμβάνουν.
3. Συνεχή εκπαίδευση των στελεχών του Φορέα Λειτουργίας και της συστάδας επιχειρήσεων (cluster) πάνω σε νέες τεχνολογίες για την υποστήριξη του Marketing των προϊόντων αυτών.
4. Υποστήριξη των DMO, ώστε να εφαρμόζουν τα ισχύοντα για το cluster επιχειρήσεων και να συνδράμουν τις επιχειρήσεις, ώστε να πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια:
- ιστότοπος ενημέρωσης και διαβούλευσης των μελών της συστάδας επιχειρήσεων (Cluster) που συμμετέχουν στα παραπάνω προϊόντα,
 - σύστημα εγγραφής ενός νέου μέλους στο cluster,
 - πλατφόρμα παρακολούθησης της διαδικασίας διακρίβωσης ενός νέου μέλους του cluster,
 - πλατφόρμα παρακολούθησης της διαδικασίας ελέγχου της πιστοποίησης σε συνεργασία με τον φορέα πιστοποίησης.
5. Παραγωγή συμπληρωματικών μελετών για την αποτύπωση των συνθηκών, όπως διαμορφώνονται συνεχώς με σκοπό να προσδιοριστούν τα απαιτούμενα βήματα για τη σωστή λειτουργία και οργάνωση των DMO.

Για την οπτικοποίηση των παραπάνω έχει δημιουργηθεί και ένα επεξηγηματικό video, διαθέσιμο [εδώ](#).

Συνοπτικά, τα πρώτα βήματα για την οικοδόμηση της Διαδρομής «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ» είναι τα εξής:

1. Επιλογή του κατάλληλου Φορέα Λειτουργίας και Διαχείρισης (Destination Management Organization - DMO) της διαδρομής.
2. Ανάθεση του masterplan / αρχικού κειμένου στρατηγικής της Ο.Χ.Ε. της διαδρομής.
3. Επιλογή ώριμων έργων.
4. Εκπόνηση όλων των απαιτούμενων μελετών που θα δώσουν ζωή και λειτουργικότητα στη διαδρομή (μελέτες προσβασιμότητας αρχαιολογικών χώρων, ψηφιακές εφαρμογές, marketing, δημιουργίας cluster επιχειρήσεων, λειτουργίας DMO).

ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΕΣΠΑ:

Α΄ ΦΑΣΗ / ΕΣΠΑ 2014-2020:

Στο υφιστάμενο ΕΣΠΑ 2014-2020 πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, ώστε να καταστεί η Διαδρομή «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ» λειτουργική. Δηλαδή να της προσδώσουμε τα χαρακτηριστικά ενός προϊόντος Πολιτιστικού Τουρισμού με την υλοποίηση των soft ενεργειών, την αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και την ένταξη των ώριμων έργων & δράσεων.

Β΄ ΦΑΣΗ / ΕΣΠΑ 2021-2027:

Για το επόμενο ΕΣΠΑ 2021-2027 θα πρέπει να γίνει η προσεκτική επιλογή των μνημείων και των έργων που θα ενταχθούν στη Διαδρομή «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ» με κυρίαρχο το ρόλο του Υπουργείου Πολιτισμού.

7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αναγκαία προϋπόθεση για να θεωρείται η Ελλάδα σημαντικός προορισμός πολιτιστικού τουρισμού είναι η ικανοποιητική «σύνδεση» των πολιτιστικών πόρων, δηλαδή η προσφορά ολοκληρωμένων πολιτιστικών προϊόντων, που θα συνιστούν σημαντικές Βιωματικές Εμπειρίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη χώρα μας η πληθώρα των τουριστικών πόρων (φυσικών και πολιτιστικών) δεν έχει οργανωθεί σε «προϊόντα», με αποτέλεσμα, παρά τα μεγέθη του τουρισμού μας, να συνεχίζουμε να προβάλλουμε «πόρους» αντί για προϊόντα και να υστερούμε στην προσέλκυση θεματικών μορφών τουρισμού.

Οι Πολιτιστικές Διαδρομές, με την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων που προσφέρει το Ε.Σ.ΠΑ. 2014-2020, την επένδυση στη νοοτροπία των συνεργειών και κυρίως με την «υιοθεσία» του «κοινού μας αγαθού», της πολιτιστικής και περιβαλλοντικής μας κληρονομιάς, γίνονται βίωμα και οδηγός για τη βιώσιμη ανάπτυξη των Περιφερειών της χώρας μας και για την προσφορά ενός ολιστικού προϊόντος Πολιτιστικού Τουρισμού που θα εντάσσει τα μνημεία φύσης και πολιτισμού στο κέντρο της ζωής, της αιφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η Αιτωλοακαρνανία είναι ένας τόπος ιδανικός για την υλοποίηση ενός οραματικού προγράμματος Πολιτιστικού Τουρισμού. Το πρόγραμμα *Διαδρομή «ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»* θα αναφέρεται στο σύνολο των πέντε αρχαίων θεάτρων της, αλλά και στους υδάτινους πόρους της. Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, έχει διαμορφωθεί μια κοινωνική συμμαχία που περιλαμβάνει το Υπουργείο Πολιτισμού και τις αρμόδιες υπηρεσίες του, την Περιφερειακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση, το «Φορέα Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου-Ακαρνανικών Ορέων», το «ΔΙΑΖΩΜΑ», την επιχειρηματική κοινότητα, τους χορηγούς και την Κοινωνία των Πολιτών. Η κοινωνική αυτή συμμαχία έχει ήδη διαμορφώσει μια σπουδαία συνέργεια για την υλοποίηση ενός προγράμματος δυναμικού, το οποίο σε ένα σύντομο χρονικό ορίζοντα θα αποδώσει σπουδαίους καρπούς στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας και θα αναβαθμίσει σε σημαντικό βαθμό την ποιότητα ζωής των κατοίκων της.

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

Βάλια Καρακίτσου, αρχαιολόγος, Μελετητική Εταιρεία ΣΤΑΔΙΟΝ Α.Ε.

Μαρία Κουρασάνη, αρχαιολόγος, Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ»

Μαρία Σοφικίτου, αρχαιολόγος, Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ»

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2019